

“Felsefesiz, Ekonomikasız, Verimsiz, İdeolojik, “Zoraki” Eğitim Üzerine”

Durmuş Hocaoğlu

Bilgi Çağında Eğitim., Yıl: 4, Sayı: 10., Nisan-Mayıs-Haziran 1997., Ankara., s.4-7

Bibliyografya Künyesi:

- Hocaoğlu, Durmuş., “Felsefesiz, Ekonomikasız, Verimsiz, İdeolojik, “Zoraki” Eğitim Üzerine”., *Bilgi Çağında Eğitim.*, Yıl: 4, Sayı: 10., Nisan-Mayıs-Haziran 1997., Ankara., s.4-7 (4 sayfa)

İstatistikî Bilgiler:

Sayfa: 4; Kelime: 1.890; Krk.: Boşluksuz: 12.950; Boşluklu: 14.870

Matbû metni tarayarak dönüştüren ve düzenleyen:

Durmuş Hocaoğlu

Tashih: Sayfa 7’deki “Eğitim ve Sanâyi Toplumu” başlıklı bölümün hemen birinci cümlesindeki “Eğer eğitim üzerine filozofca düşünebilirse...” ibâresi, “Eğer eğitim üzerine filozofca düşünülebilirse...” olacaktır - D.H.

FELSEFESİZ, EKONOMİKASIZ, VERİMSİZ, İDEOLOJİK "ZORAKI" EĞİTİM ÜZERİNE

Dr. Durmuş HOCAOĞLU

GİRİŞ

Sekiz Yıllık "zorunlu" Eğitimin konusu, ülkemizde senelerden beri tartışılan en temelli konulardan birisi olan Eğitim'in yeniden ve çok vurgulu bir şekilde gündeme gelmesini sağlamıştır. Biz burada, son derece önemli olan bu konuyu gündelik münakaşaların dar çerçevelerinin ötesinde kısaca ele alıp irdelemeye çalışacak ve bunu yaparken, bu hususta hâkim olan zihniyet patolojilerinin ve paralojilerin hakkımızda vereceği hükümleri kaale almayacağız. Zira, nâcizâne kanaatimize göre, bir entellektüelin görevi, "hakikat"ı nasıl gördüğüne inanıyorsa aynen o şekilde ifade etmek, başka bir ifade ile, "tribünler"e değil "Tarih"e konuşmaktır.

Eğitim "Anlayışı" Ya da "Anlayışsızlığı" ve "Felsefesizlik"

Mütekebbir bir ifade olarak algılanacağından emin olmakla beraber, bilerek ve ısrarla ifade etmek isterim ki, genel bir değerlendirmeye tâbi tutulduğunda, bizde yaygın olan Eğitim "anlayışı", tipik bir "Anlayışsızlık"tır; başka türlü söylendikte, Eğitim'de hiçbirşey "anlamadığımızın" apaçık bir göstergesidir.

Bu husustaki temel zaafımız ise, çok bariz bir şekilde, derin bir "felsefesiz"likten kaynaklanmaktadır. **Felsefesizlik**, toplumumuzun hemen bütün varoluş alanlarında olduğu gibi Eğitim'de de çok bâriz bir sûratte kendisini açığa vurmaktadır.

Burada, "**eğitim felsefesi**" açısından ele alınıp irdelemesi gereken konuların sadece birkaçının

kısa bir dökümünü şu şekilde de yapabiliriz: Eğitim'in teorik ve pratik amaçları, ekonomik ve entellektüel verimi; Eğitim'in Sınaileşme ile olan ilgi ve bağlantısı.

Eğitim'in Teorik ve Pratik Amaçları

Bir **Eğitim Felsefesi**'nin mutlak sûratte ele alması gereken bir numaralı konu, **Eğitim'in teorik ve pratik amaçları** olmalıdır. Kanaatimize göre, şu sorunun bir numaralı bir problem alanı olarak ele alınıp, irdelenmesi, tartışılması kat'î sûrette kaçınılmaz bir zarûrettir: **Eğitim ile amaçlanan nedir?** Bu ise, "**eğitim felsefemiz nedir?**" sorusudur. Şöyle de diyebiliriz : **Bizim eğitim felsefemiz nedir**, ya daha açıkçası, **bizim bir eğitim felsefemiz var mıdır?**

Bu sorunun mutlaka ve ısrarla sorulup, hiçbir komplekse kapılmaksızın, hiçbir ideolojik peşin hükme itibar etmeksizin kemali ciddiyetle cevabının aranması gerekmektedir. Zira, insan, "**gayeli fiil**" sahibi olan tek yaratıktır. **Gaye**, insan iradesinin kendisine yönelmiş olduğu şeydir; teknik felsefi dil ile ifade edilecek olursa, **Gaye**, insan iradesinin objesidir. Halbuki ülkemizde yaygın olan eğitim anlayışı ile teorik ve pratik olarak neyin hedeflendiği, neyin gaye olarak ittihaz edildiği, bu konuda iradenin objesinin ne olduğu açık ve seçik olarak belirli değildir. Yani, Eğitim'in teorik ve pratik amaçlarının kristalize bir felsefi alt-yapısının bulunduğu ileri sürülemez.

Türkiye'de uzun yıllardan beri fiilen uygulanmakta olan eğitim, büyük ekseriyeti itibariyle, Türk insanına, derince düşünmeyi sağlayan **teorik bir yetenek** kazandırmaya

yönelik olmadığı gibi, pratik noktai nazarından ise, işe yarar bilgi, beceri ve maharet sağlamaya, yani *pratik bir yetenek* kazandırmaya yönelik de değildir. Kısa ve özlü ifadesiyle, eğitimimiz, gerek **teori** ve gerekse de **pratik** açısından sığ, ufuksuz ve yetersizdir.

Eğitim ve Teknik Düşünme

Bir Eğitim Felsefesi'nin ele alacağı bir başka konu da, eğitimin amaçları ile birlikte, doğrudan Eğitim üzerine "teknik düşünme" olmalıdır. **Teknik Düşünme**, bizim en fazla ihtiyacımız olan şeylerde birisidir. Buradaki "teknik" ibaresi, dar anlamındaki "eğitim tekniği" veya "eğitim tekonolojisi" kontesktinde değil, en genel konteksti ile, "uzmanlık" anlamındadır. Eğitim konusunun entellektüel, pratik, sosyolojik, felsefi ekonomik veçheleri vardır. Bütün bunlar ise, "teknik" hususlardır, uzmanlık gerektiren alanlardır. Eğitim gibi son derecede hayatî öneme sahip bir konu, herşeyden önce, bir "teknik konu" dur.

Buna karşılık, bu teknik konu, "teknik" niteliğinden arındırılarak, bir çeşit **bilek güreşi**, **inat yarışı** ve **ideolojik mücadele** için malzeme haline dönüştürülmektedir. Bütün bunların herbirisi ise birer paranormal davranış tarzıdır.

Eğitim Kurumlarımızın Gerçek İşlevleri ve Okuma-Yazma

Acı bir gerçeği soğukkanlılıkla tesbit etmek gerekmektedir. Eğitimimizin, **teori** ve **pratik** açısından sığ, ufuksuz ve yetersiz olmasının bir sonucu olarak, eğitim kurumlarımızın fiilen sağlamış olduğu en büyük işlevler, çoğunluk olarak, şu üç ana başlık altında toplanabilir : 1: En yaygın olarak "**okuma yazma kursu**", 2: Biraz daha ilerisinde bir "**genel kültür kursu**", 3: Bir de, "**memur yetiştirme kursu**".

Eğitim anlayışımızı en yetkin bir şekilde özetleyecek olan "**Eğitim Seferberliği**" kavramı, çoğunluk olarak, "okuma-yazma oranı"nın yükseltilmesi üzerinde yoğunlaştırılmış olan bir cehddir. Bu seferberliğin neticesinde bu oranın yüzde seksene kadar yükseldiği istatistiksel olarak

elde edilmiş bulunmaktadır. Fakat, hiç irdelenmemektedir ki, bu okuma-yazma ve buna paralel olarak verilen genel kültür, "gerçek anlamda okuma-yazma ve genel kültür" değildir! Eğer sahici anlamda bir eğitim felsefemiz olsaydı, şunu muhakkak sorgularдық: Yüzde sekseninin okur-yazar olduğu bir gurur vesilesi olarak ifade edilen ülkemizde "gerçekten okur-yazar ve kültürlü" olan, yüzde kaçtır? Bu soruya şu cevabı verebiliriz: Ne kadar fikir dergisi okuyucusu, ne kadar beyaz gazete okuyucusu, ne kadar kitap okuyucusu varsa, o kadar! Şu halde, senelerden beri bir **Kutsal Cihad** aşkı ve heyecanı ile yürütüldüğü iddia edilen "**Eğitim Seferberliği**" nin gerçek anlamda bir "bozgun" ile neticelenmiş olduğunu söylemek aşırı bir iddia, bir bühtan olarak anlaşılmalıdır. Sadece "yüksek tahsilli" olanları nazırı itibare alarak, şöyle bir etrafımıza bakalım: Kaç öğretmen, kaç mühendis, kaç doktor, kaç hukukçu v.s., muntazaman her ay bir fikir dergisi, bir kitap alır ve evinin bir köşesinde düzenli olarak birşeyler okur? Bir daha vurgu ile eğitimden geçirdiğimiz insanlarımızın büyük kısmı okumuyor, yazmıyor ve kültür seviyesi fevkalâde düşük!

Bunun yanında, eğitim kurumlarından yetişen insanlarımızın önemli bir kısmına, kendilerini geliştirebilecek bir eğitim verilmemekte, veya istihdam alanları dar olan branşlarda haddinden fazla kişi mezun edilmektedir ki bunların neticesi, "işsiz diplomalılar" olmakta ve bu da "devlet kapısı"nda yığılmayı artırmaktadır. Şu anda Türkiye Cumhuriyeti, ikimilyon civarında personel istihdam eden dev bir "**memur ordusu**"na sahip bulunmaktadır ki büyük ekseriyeti gerçek anlamda bir değer üretmeyen bu ordu, verimli alanlara aktarılması gereken kaynakları eritmek sûretiyle önemli bir iktisadî kaynak ziyanına sebebiyet vermekte, Türkiye'nin istikbalini köreltmektedir. Üstelik bu ordu gerçek anlamıyla beslenememekte ve bu da "**iktisadî tahribat**" yanında, "**devlet itibarının tahribatı**" gibi çok derin bir sosyo-psişik yaralanmaya da yol açmaktadır.

Eğitim ve Ekonomik Düşünme veya Eğitim'in Ekonomikası

Ülkemizde yaygın bir şekilde hâkim olan zihniyet patalojilerinden birisi de "Ekonomik Düşünme" konusundaki zaafiyettir. Gerçekten de, Eğitim konusunda da hemen birçok konularda olduğu gibi, randıman, kazanç, kâr-zarar, getiri-götürü, kısaca, "kalite" ve "verimlilik" hesabı yapılmaktadır. Bunun adı ise, başka hiçbir şey değil, "ekonomik düşünmeme" dir.

Hemen bütün beşerî faaliyetler gibi Eğitim'in de aynı zamanda bir "iktisadî" yanı vardır, başka bir ifade ile, Eğitim de birçok bakımlardan aynı zamanda bir "iktisadî faaliyet"tir.

Şimdi, Türkiye'mizin kalkınması, maddi ve moral imkânlarını yayması, dağıtılması ile değil, berirli hedeflere bilinçli olarak yöneltmesi, bu hedeflerde yoğunlaştırması ile mümkündür. Bizim ikiyüzyıllık kalkınma, modernleşme mücadelemizin başarısızlığının en temel sebeplerinden birisi de budur: Biz genellikle yapılması gerekenin tam tersini yapmaktayız: **Ekonomisizlik ve İsrاف!** Evet, ekonomik düşünmüyoruz ve israf ediyoruz. Zaten dar ve kıt olan kaynaklarımızı akıllıca, rantabı olarak kullanmamakta ve israf etmekteyiz! İsrاف, olduğundan daha büyük görünmeyi amaçlayan, özentili, kompleksli, hastalıklı bir ruhun tezahürüdür; Şark'ın yakasına yapışmış pis, iğrenç, dejenere bir hastalıktır. Üretim, verimlilik, getiri-götürü, yatırım, kaynak, maliyet, bu hastalıklı, ukala kafanın almakta zorlandığı konulardır.

İşte, bu israf alanlarından birisi de Eğitim'dir. Eğitim-Öğretim, ancak, bu husustaki bütün imkânların, kaynakların heba edilmeksizin, israf edilmeksizin, verimlilik ilkelerine göre yapılması ile bir fayda sağlar ki, bu da **Dikey Eğitim** demektir. Halbuki, biz **Yatay Eğitim** hastasıyız.

Kaliteli ve verimli bir eğitim, "**dikey eğitim**" demektir. Lakin biz, tam tersine, "**yatay eğitim**"e yönelmekteyiz. Dikey Eğitim, az sayıda kişiye hizmet veren, hizmet alanı dar ve fakat kalitesi

yüksek bir eğitim, buna mukabil, Yatay Eğitim ise, çok sayıda kişiye hizmet veren, hizmet alanı geniş fakat kalitesi ve verimi düşük bir eğitimidir. Yatay Eğitim, ülkemizin kalkınmasında, ilerlemesinde, teknoloji, bilim ve düşünce üretilmesinde hiçbir fayda sağlayamayacak olan, kof bir eğitim biçimidir. Nasıl ki herkese bir anda herşeyi vermek isteyen hiçkimseye hiçbirşey veremezse, nasıl ki herkesi bir defada doyurmak isteyen hiçkimseyi doyuramazsa, Yatay Eğitim'in vardığı acı sonuç da aynıdır. **Herkesi birden eğitmek isteyen, hiçkimseyi eğitemez.**

Eğitimdeki bu bilinçsiz israf, sözü edilen Sekiz Yıllık Zorunlu Eğitim ile daha da katmerlenecektir. **Sekiz Yıllık Zorunlu Eğitim**, ülkenin bilgi, teknoloji v.s. hacmini hiç artırmayacağı gibi daha da daraltacaktır. Gerçek eğitim için harcanacak kaynaklar buraya sarfedilecektir. Bunun yanında, hiçbir fayda sağlamayacak olan ağır malî yükler getirecektir: Yeni binalar, yeni derslikler, daha da şişmiş eğitim kadrosu... Burada bir teki dahi detaylandırılmayacak harcanma kalemleri ve netice : Biraz daha şişkin bir memur ordusu, biraz daha fazla sayıda okumayan diplomalılar!

Eğitim Anlayışımıza Hâkim Olan Üç Zihniyet Virüsü : Vatandaş Fobisi, İdeolojizm ve Jakobenzizm

Sekiz Yıllık Zorunlu Eğitim üzerindeki tartışmalar ülkemizdeki zihniyet virüslerinin deşifre edilmesi istikametinde yeni ve zengin imkânlar bahşetmiştir ki bunlardan üçü, "**Vatandaş Fobisi**", "**İdeolojizm**" ve "**Jakobenizm**" dir.

Öncelikle, "Zorunlu Eğitim" ibaresindeki "**zorunlu**" kelimesinin kavramsal içeriğindeki fel-sefesizlik bütün dehşetiyle arzı endam etmektedir. "**Zorunlu**" nun "zarûrî" (necessary) mi, "mecbûrî" (obligatory) mi, yoksa "cebri" (compulsory) mi olduğu meçhuldür. Fakat Harîne ile çıkarsanan odur ki, "cebri" (compulsory) olarak anlaşılmakta ve öyle uygulanmaktadır. O takdirde, bu, bir bakıma "**zoraki - jakoben eğitim**" haline dönüşmektedir. Bunun altında yatan ise vatandaşların tercihlerinden korkmak, kendi

insanın talepleri karşısında tedirgin olmaları. Yani, bizzat kendi vatandaşından korkmak, ona güvenememek demektir. Bu çok açık olarak bir " hastalık" emaresidir.

Birçok temel problemimizi olduğu gibi Eğitim problemimizi de ciddî anlamda sorgulamıyoruz ve sorgulamadığımız için de farkedemiyoruz ki, bu konudaki en büyük sistematik sıkıntımız, ülkemizin sistematik baş belalarının belki de en başında gelmekte olan "**Katı İdeolojik düşünme**" den beslenmektedir. Zaten "**teknik düşünme**" ve "**ekonomik düşünme**" hususlarındaki za-fiyetimizin en temel saiki de budur. Dikkat edildiği takdirde açıkça farkedilebilecektir ki, hemen-hemen en hayati konular, hep aynı şablonla ele alınmaktadır: "**İdeolojik Mücadele**"

İşte, zaman-zaman bir çeşit "**savaş**" şekline dahi dönüşebilen "**ideolojik mücadele**" alan-larından birisi, hattâ birçok bakımdan belki de birincisi, "eğitim" dir.

Gerçekten de, Eğitim konusu bir "**katı ide-olojik mücadele alanı**" olarak algılanmaktadır. Yani, genel olarak, eğitim, "belirli, standart" bir düşünce kalıbına göre "formatlanmış" bir insan tipi yetiştirmek olarak anlaşılmaktadır. Bu kişinin "ne işe yarayacağı" önemli değildir, "neye inanacağı" dahası, " neyin uğrunda mücadele edeceği" önemlidir. Zira, her katı ideoloji, İnsan'ı bir "kişi" olarak görmemekte, onu, belirli bir "kesin doğru" fikrin gerçekleşmesinde bir "araç", bir çeşit "ideoloji mücahidi" olarak kabul et-mektedir. Her katı ideoloji için, insan kişi, fert, önemsizdir, hiçbirşeydir, "kesin doğru" ideoloji herşeydir.

Şu hususun açığa kavuşturulması ge-rekmektedir. Eğitim felsefemiz, insanımıza, kişiliklerini, entellektüel yeteneklerini geliştirecek, onların önünde özgürlük alanları açacak, pratik ihtiyaçlarını karşılayacak, ayrıca, ülkenin kalkınmasına katkıda bulunacak, bilim, teknoloji, sanat üretecek gerçek anlamda bir "eğitim" mi amaçlanmaktadır, yoksa, Logaritma cetveli ezberleterek matematik öğretme çılgınlığına kalkışmak gibi birtakım lüzumsuz malûmatları "bilgi" ve "bilim" zannederek gen-cek dimağlara tıktırıp onları öldürmek mi? Yoksa, Türk insanını, hepsi aynı şeylere inanan, aynı etkilere hep aynı tepkiyi gösteren, farklı

düşünemeyen, "farklı", yani gerçek anlamda "kişi" olmayan, hepsi birbirinin "genetik kopyası" olacak şekilde "programlanmış", donuk gözlü, dümdüz beyinli canlı bilgisayarlar a dönüştürmek mi? Hepsi bir merkezden , her-kesin ve herşeyin üstündeki bir " Big Brother" tarafından kumanda edilebilen, silinip-silinip formatlanabilen 70 milyon adet " aynı adam" ! Birkatı ideolog için çok mükemmel, ancak, in-sanlık-dışı!

Eğitim ve Sanayi Toplumu

Eğer eğitim üzerine filozofca düşünebilirse farkedilecektir ki, Eğitim ile **Sınai**lik arasında çok yakın bir karşılık ilişki ve bağlantı vardır. Şöyle ki: Gerçek anlamda bir "eğitim" ve "okur-yazarlık", ancak bir "**sanayi toplumu**" nda bir fonksiyon icra etmekte, bir " hayat ve var- olma tarzı" halini almakta; sınaileşmiş bir cemiyette ise okuma-yazma'nın fonksiyonelliği (iş-görmesi, işlevi) çok sınırlı kalmakta, bu sebeple, böyle bir cemiyet içerisindeki sosyal münasebetler düzeninde, öğrenilen "okuma", uygulama alanı olmayan hüzümsüz bir "**zenaat**" olmaya mahkûm olmaktadır. Beri yandan gerçek bir eğitim de sınaileşmeyi, kültürü, refahı arttırmaktadır. Bütün sanayi ülkelerinde aynı za-manda okuma yazma' nın çok yaygın, eğitim ve kültür düzeyinin çok yüksek, bilim ve fikir hayatının çok canlı ve parlak oluşu, eğitim, okuma ve sınaileşme arasındaki "karşılıklı ilişki" (co-relation) için somut kanıttır.

Birinci sınıf ülkelerini bir tarafa bırakalım: Üç milyonluk İsrail'in dünya bilimindeki payı binde 11 iken, 70 milyonluk Türkiye'nin dünya bi-limindeki payı binde 4, bütün Arap dünyasının payı binde 5 civarındadır. 10 milyonluk Bul-garistan'da üç milyonluk İsrail'de bir yılda basılan kitap sayısı, 70 milyonluk Türkiye'de bir yılda basılan kitap sayısına eşittir, hattâ biraz daha fazladır! İsrail'in millî geliri Kuveyt'ten daha düşük, nüfusu denktir, fakat İsrail'de yıllık ortalama kitap baskısı 6.000'den fazla iken Ku-veyt'te bu rakam 100 (yüz) civarındadır.

Eğer sahici anlamda bir eğitim felsefemiz ol-saydı, bundan şu sonucu çıkarmamız gerekirdi. Bu güne kadarki eğitim politikamız kökten yanlıştır; biz, süngerlere su emdirmekle uğraşyoruz.